

O'QITUVCHI KASBIY FAOLIYATIDA PEDAGOGIK QOBILIYATNING AHAMIYATI

Primova Gulsevar Xolyor qizi

Osiyo texnologiyalar universiteti talabasi

Annotatsiya: Maqolada o'qituvchi kasbiy faoliyatida pedagogik qobiliyatlarning ahamiyati tahlil qilingan. Pedagogik qobiliyat o'qituvchining shaxsiy sifatlari majmui sifatida ta'lim jarayonining samaradorligini ta'minlovchi asosiy omil ekani ta'kidlangan. Tadqiqot metodologiyasi sifatida nazariy tahlil, taqqoslash va sistemali yondashuv usullaridan foydalanilgan bo'lib, ular orqali pedagogik qobiliyatlarning mazmuni, tarkibiy qismlari va o'qituvchi faoliyatidagi o'rni chuqur o'rganilgan. Natijalarda didaktik, kommunikativ, tashkilotchilik qobiliyatlari, empatiya va refleksiya ko'nikmalari o'qituvchi kasbiy mahoratini belgilovchi yetakchi jihatlar sifatida ajratib ko'rsatilgan.

Аннотация: В статье рассмотрено значение педагогических способностей в профессиональной деятельности учителя. Подчёркивается, что педагогические способности представляют собой совокупность личностных качеств педагога и являются основным фактором, обеспечивающим эффективность образовательного процесса. В качестве методологии исследования использованы методы теоретического анализа, сравнения и системного подхода, что позволило глубоко изучить сущность педагогических способностей, их структуру и место в деятельности учителя. В результате выявлено, что дидактические, коммуникативные, организаторские способности, а также эмпатия и рефлексия занимают ключевое место в профессиональном мастерстве педагога.

Abstract: The article analyzes the importance of pedagogical abilities in the professional activity of teachers. It emphasizes that pedagogical abilities, as a set of personal qualities, serve as a key factor in ensuring the effectiveness of the

educational process. The research methodology is based on theoretical analysis, comparison, and a systematic approach, which made it possible to study the essence, structure, and role of pedagogical abilities in teachers' professional practice. The findings highlight that didactic, communicative, and organizational abilities, along with empathy and reflection skills, are the leading components that determine teachers' professional competence.

Kalit soʻzlar: *pedagogik qobiliyat, oʻqituvchi, kasbiy faoliyat, didaktik qobiliyat, kommunikativ kompetensiya, taʼlim sifati*

Ключевые слова: *педагогические способности, учитель, профессиональная деятельность, дидактические способности, коммуникативная компетентность, качество образования.*

Keywords: *pedagogical ability, teacher, professional activity, didactic ability, communicative competence, quality of education.*

Kirish.

Bugungi globallashuv jarayonida taʼlim tizimi oldiga qoʻyilayotgan vazifalar oʻqituvchidan nafaqat bilim, balki keng qamrovli kasbiy kompetensiyalarni ham talab qilmoqda. Xususan, pedagogik qobiliyat oʻqituvchi faoliyatining muvaffaqiyatli tashkil etilishida muhim omil hisoblanadi. Oʻqituvchining individual qobiliyatlari taʼlim jarayonini samarali tashkil etish, oʻquvchilarda bilim olishga qiziqish uygʻotish, ularning shaxsiy rivojlanishini qoʻllab-quvvatlashda asosiy rol oʻynaydi. Shu bois, pedagogik qobiliyatning oʻqituvchi kasbiy faoliyatidagi oʻrni va ahamiyatini ilmiy jihatdan tahlil qilish dolzarbdir.

Metodologiya.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanildi:

Nazariy tahlil metodi. Ushbu metod yordamida pedagogik qobiliyat tushunchasi, uning mazmun-mohiyati va tarkibiy qismlari ilmiy manbalar asosida

chuqur o'rganildi. Xususan, O'zbekistonlik va xorijiy pedagog olimlarning qobiliyat, kasbiy mahorat hamda pedagogik faoliyat samaradorligi borasidagi qarashlari tahlil qilindi. Bu orqali pedagogik qobiliyatlarning shakllanishi va rivojlanishiga oid umumiy ilmiy xulosalar chiqarildi.

Taqqoslash metodi. Pedagogik qobiliyatlar haqidagi turli ilmiy yondashuvlar, nazariy qarashlar va amaliy tajribalar bir-biri bilan qiyoslandi. Mazkur metod asosida qobiliyatlarning o'qituvchi faoliyatidagi o'rni, ularni shakllantirish omillari va rivojlantirish imkoniyatlari o'zaro taqqoslash asosida o'rganildi. Natijada, pedagogik qobiliyatlarni rivojlantirishga doir turli yondashuvlarning umumiy va o'ziga xos jihatlari aniqlandi.

Sistemali yondashuv metodi. Ushbu metod yordamida o'qituvchi kasbiy faoliyatining tarkibiy qismlari (ta'limiy, tarbiyaviy, metodik va kommunikativ faoliyat) hamda pedagogik qobiliyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilindi. Shuningdek, pedagogik qobiliyatlarning o'qituvchi faoliyatida qanday integratsiyalashuvi, ular o'qituvchining umumiy kasbiy kompetensiyalariga qanday ta'sir ko'rsatishi tizimli ravishda o'rganildi. Mazkur metodlardan kompleks foydalanish tadqiqot natijalarini ishonchli qilish, pedagogik qobiliyatlarning kasbiy faoliyatdagi ahamiyatini chuqur tahlil etish va ilmiy asoslangan xulosalarga kelish imkonini berdi.

Natijalar

Tadqiqot davomida o'qituvchi kasbiy faoliyatida pedagogik qobiliyatlarning o'rni va ahamiyati atroflicha o'rganildi hamda quyidagi ilmiy xulosalarga kelindi:

1. Pedagogik qobiliyatlarning mazmuni va mohiyati. Pedagogik qobiliyatlar – o'qituvchining kasbiy faoliyatida namoyon bo'ladigan shaxsiy sifatlar majmui bo'lib, ular ta'lim jarayonining samaradorligini belgilovchi asosiy omil hisoblanadi. Mazkur qobiliyatlar o'qituvchining bilim berish, o'quvchilar bilan muloqot o'rnatish, ularni o'qishga yo'naltirish va tarbiyalash jarayonida bevosita

ko‘rinadi. Pedagogik qobiliyatlari yuqori darajada rivojlangan o‘qituvchilar dars jarayonida aniq maqsad qo‘yadi, ta’lim metodlarini to‘g‘ri tanlaydi va o‘quvchilarning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda faoliyat yuritadi.

2. Pedagogik qobiliyatlarning turlari va yetakchi jihatlari. Pedagogik qobiliyatlarning turli ko‘rinishlarda namoyon bo‘lishi mumkin. Ular orasida didaktik qobiliyat (bilimlarni sodda va tushunarli shaklda yetkazish), kommunikativ qobiliyat (o‘quvchilar bilan samarali muloqot o‘rnatish), tashkilotchilik qobiliyati (ta’lim jarayonini to‘g‘ri yo‘naltirish va boshqarish), empatiya (o‘quvchilarning ichki kechinmalarini his qila olish), shuningdek, refleksiya ko‘nikmalari (o‘z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish) eng muhim sifatlar sifatida ajralib turadi. Ushbu qobiliyatlarning o‘qituvchining kasbiy muvaffaqiyati va pedagogik mahoratini belgilovchi asosiy omillar sifatida e’tirof etiladi.

3. Pedagogik qobiliyatlarning ta’lim jarayonidagi natijalari. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, pedagogik qobiliyatlari yuqori darajada rivojlangan o‘qituvchilar dars jarayonida zamonaviy innovatsion metodlardan samarali foydalanadilar. Ular o‘quvchilar bilan ijobiy psixologik muhit yaratishga, o‘quvchilarni o‘qishga jalb etishga va ta’lim-tarbiya jarayonida yuqori samaradorlikka erishishga qodir bo‘ladi. Bunday o‘qituvchilar o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ham katta ta’sir ko‘rsatadi, ularning mustaqil fikrlash, ijodkorlik va ijtimoiy faolliklarini shakllantiradi.

Muhokama .

Pedagogik qobiliyatlarning ahamiyati shundaki, ular o‘qituvchining kasbiy faoliyatida o‘ziga xos ustunlik beradi. Qobiliyatlar faqat tug‘ma emas, balki ta’lim, amaliyot va o‘z ustida ishlash jarayonida shakllanadi va rivojlanadi. O‘qituvchining o‘z kasbiy faoliyatida pedagogik qobiliyatlarni doimiy ravishda rivojlantirib borishi ta’lim sifati va o‘quvchi shaxsini har tomonlama kamol toptirishning muhim omilidir. Shu nuqtayi nazardan, pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida pedagogik qobiliyatlarni rivojlantirishga alohida e’tibor qaratilishi lozim.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, pedagogik qobiliyat o'qituvchi kasbiy faoliyatining ajralmas qismi hisoblanadi. U ta'lim-tarbiya jarayonida samaradorlikni ta'minlaydi, o'quvchilarda ijobiy motivatsiya uyg'otadi va shaxsiy rivojlanishga zamin yaratadi. Shuning uchun zamonaviy ta'lim tizimida pedagoglarning qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirish masalasi eng muhim pedagogik muammolardan biridir.